

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

57. Contra Gratianum posse Pontificem ex justa tamen causa præbere
licentiam, ut Clerici, Episcopi & Cardinales præsent exercitibus, sine qua,
quando, & quo pacto irregularitatem incurrant, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

hi plusquam verissimum. Qui enim Sacerdotes, aut vnde milites habere, etque in Castris stipendia solverent? Non equidem sunt ista Sacerdotum, qui in imis sunt subellii, sed Antistitum, sed Episcoporum, & Abbatum. Et firmat nostram sententiam eamque allatum ex Synodo Sueffionensi memorata; & acutius demonstrabimus in Carolo Caluo. Nollem ego istud tacitus praeterire, quod dixit initio huius capituli Pius Imperator secunda vice, propter ampliore observantiam Apostolica Autoritate, & multorum Sanctorum Episcoporum admonitione instructi, Sanctorumque Canonum Regulis edocti, consulti videlicet omnium Nobilium nostrorum, nosmetipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, volumus, ut nullus Sacerdos in hostem pergat. Duo adnoto: vnum, videri Ludouicum Pium antea illud prohibuisse, nisi quis malit, hoc referri ad caput Sueffionensis Synodi, de quo diximus. Alterum, Imperatorem huiusmodi corruptelam dissimulasse, & aliquando Episcopos, atque Abbates in suis vidisse Castris. Quod quam exitiosum fuerit, tandem suo didicit malo: cum in conspiratione Filiorum, nullos vel atrociores, vel pertinaciores, quam Episcopos ipsos, fenserit hostes. Huic usque Filefacus.

5. Et tandem notandum est hic etiam id, quod narrat Robertus Guaguinus in vita Ludouici XI. Francorum Regis, & Iacobus Bonaudus in Postillis ad Ioannem de Terra Rubea, contra Rebelles tract. 5. art. 5. post conclus. 18. cum enim Bessica Episcopus Ebroicensis missus esset ad Regem, ut exercitum recognosceret Chabanus Domini Martini Comes, indignatus Sacerdotem ad militare negotium deputari, fallet Episcopum cauillatus est, sic asserens ad Regem Ludouicum: Tu Rex Bellum Episcopum milites vrbano recensere mittis, te oro, mihi indulge, Ebroicas proficisci, vnde Bellua praesul est, ibi ego de Sacerdotibus sacrandis scrutinium faciam, tam enim haec mihi cura, quam Episcopo recognitio militum conuenit. Ita Comes ille Francus, factum Episcopi carpens.

RESOL. LVI.

Defenduntur aliqui Episcopi Hispani, qui ad bellum perrexerunt contra Cardinalem Baronium.

Et quatuor apponuntur casus, in quibus ipsum ius naturale dicitur, quod Clerici pugnare possunt absque Pontificis licentia. Ex part. 10. tract. 2. Ref. 5.

§. 1. Ab sineam tamen hic impugnat aliquos Hispaniae Episcopos etiam in exercitu militantes; quicquid aliter sentiat (parcat mihi tantus vir) Cardinalis Baronius sub anno 1010. Nam non reprehensione digni; sed magnis decorandi sunt laudibus, cum pugnando mortui sint pro fidei defensione, & Satacenorum extirpatione; ut optime contra Baronium firmat Antonius Yepes, in la Historia de San Benito, tom. 5. cent. 6. año Domini 1010. & D. Benedicti, an. 530. Et idem Castillus Soto maior hos Antistites laudando tom. 7. de Tertius, cap. 9. numer. 48. dixit: [Entonces muchas vezes los Prelados mismos, y personas Ecclesiasticas de mucha consideracion iban à su costa à estas guerras contra los Moros, y los infieles.] Vnde legitur, in pugna illa celebri contra Mauros ad Nabas Tolosa, & victoria obtenta ab Alphonso IX. quam Ecclesia celebrat 16. Iulij, sub nomine Triumphus sanctae Crucis tanquam miraculosam, Ruz Tom. VII.

dericum Toletanum Archiepiscopum, & eius Signiferum, Dominicum Palsatum ibi aduulso, cum focis, ac famulis eiusdem habitus; & professione, ut tam insignes viros decebat: eosque in actuali, conflictu legitime per totum exercitum discursisse tum milites Christianos ad pugnam cohortando, tum propriis manibus pugnando. Quod factum laudat, & defendit Araujo vir doctissimus ex inelyto ordine Dominicanum 2. 1. D. Thoma 9. 40. art. 2. numer. 7. Vnde hic obiter cum Laymano. lib. 2. tract. 3. cap. 12. num. 19. Reginaldo rom. 2. lib. 31. cap. 8. numer. 91. Bassao in Florib. Theolog. mor. verbo bellum numer. 6. & aliis, aliquos casus apponam, quos ipsum ius naturale dicitur, in quibus Clerici pugnare possunt absque Pontificis licentia. Primum, si id necessarium sit ad defensionem propriae vitae. Secundum, si id necessarium sit ad defensionem proximi innocenti praesertim, si Reipub. valde utilis, aut necessarius sit. Tertium, si necessarium sit ad defensionem Patriae, aut ciuitatis contra iniustos inuadentes. Quartum, si necessarium sit ad consecutionem iustae victoriae, ex qua salus Ecclesiae, vel Reip. Christianae multum pender.

2. Ita Doctores communiter: vnde non deseram hic apponere verba Emanuels Rodriguez in Summa tom. 1. cap. 207. numer. 14. vbi sic ait: E siendo la Republica en vna extrema, o grandissima necesidad licito es al Clerigo pelear en guerra defensiva, aun sin licentia del Sumo Pontifice: y assi pueden los Clerigos licitamente pelear contra enemigos que tienen cercada vna ciudad, haviendo probabilidad que peleando ellos no se tomara, como lo tiene Gayetano, tanto que estan en este caso obligados à ello, como lo prouena Barez, empero no es licito pelear en la guerra ofensiva, hablando regularmente, solo para efecto de alcanzar victoria. Verdad es que si su ayuda es precisamente necesaria para la alcanzar, y no se alcanzando pelearà la salud de muchos, y la honra, y fama del Principe, el qual quedando vencido pierde su honor, podran en este caso pelear con la licentia presumpcia. Ita ille.

RESOL. LVII.

Contra Gratianum probatur posse Pontificem ex iusta tamen causa praebere licentiam, ut Clerici, Episcopi, & Cardinales praesint Exercitibus; sine qua, quando, & quo pacto irregularitatem incurrant, demonstratur.

Et an in hoc precepto possit solus Summus Pontifex dispensare, ex eo quod non sit diuinum, sed humanum?

Et an si Pontifex absque rationabili causa dispensaret, licet factum teneret, non tamen recte faceret, sed peccaret?

Sed adhuc superest difficultas, an si supradicti Clerici, Episcopi, & Cardinales praesint Exercitibus, non solum peccarent mortaliter, sed incurrerent irregularitatem, etiam si aliquem propria manu occiderent: nam Doctores communiter asserunt praebendo pecuniam, consilium, opem, &c. in bello iniusto omnes effici irregulares?

Et an iura noluerint pugnantes in bello iniusto esse irregulares, nisi propria manu occiderent? Ex part. 10. tr. 2. Ref. 6.

N n §. 1. Prater

Sup. hoc supra in Ref. 5. §. vlt. paulo post initium, & infra in Ref. 60.

§. 1. **P**roter autem hoc casus, firma remanet nostra conclusio, illicitum esse Cardinalibus, Episcopis, & Clericis pugnare, seu in bello exercitiis præesse, nisi id faciant de licentia Summi Pontificis, qui solus in hoc potest dispensare; vt patet ex Gordono in *Summ. lib. 6. quæst. 19. cap. 10. num. 27.* Castro Palao tom. 1. tract. 6. disp. 5. punct. 6. num. 9. Henriquez lib. 1. cap. 13. numer. 1. in glossa littera O, Azorio tom. 3. lib. 2. cap. 16. quæst. 12. cum aliis communiter. Et ita in terminis casus nostri docet Duallius de *Iust. & Iur. lib. 2. tract. 1. disp. 10. §. 11. numer. 476. & Syluius in 2. 2. D. Thom. quæst. 40. art. 2. §. Queritur secundo; unde malè dixit Gratianus, causa 23. quæst. 3. & Baldus conf. 439. Episcopos vel Clericos non posse arma sumere, etiam cum autoritate Summi Pontificis. Et idè meritò contra Gratianum insurgunt Bañes, Malderus, Syluius locis citatis, Ioannes VVigers in 2. 2. D. Thomæ quæst. 40. art. 2. numer. 78. Becanus in 2. 2. tract. de Bello cap. 25. numer. 8. & Suarez disp. 13. de Bello, sect. 3. numer. 4. & contra Baldum Araujo in 2. 2. quæst. 40. art. 2. numer. 8. firmantes, vt diximus, posse Summum Pontificem in hoc præcepto dispensare; quia non est diuinum, sed humanum. Verùm, si Pontifex ab'que rationabili causa dispensaret, licet factum teneret; non tamen rectè faceret, sed peccaret; vt docent inter alios Candidus tom. 1. disquis. 19. art. 9. dub. 2. Malderus in 2. 2. quæst. 40. art. 2. Ledesma in *Summa tom. 2. tract. 3. cap. 13. concl. 49.* Trullench in *Decalog. tom. 2. lib. 5. cap. 2. dub. 5. numer. 1.* Molina de *Iust. tom. 1. tract. 2. disp. 108.* & Bañes in 2. 2. quæst. 40. art. 6. dub. 2. Superest denique difficultas breuiter elucidanda, an supradicti incurrant irregularitatem? Respondeo, distinguendo; aut bellum; in quo supradicti Cardinales, & Episcopi præsentunt, est iniustum; & tunc certum est, quòd non solum peccant mortaliter, sed incurunt irregularitatem, etiam si aliquem manu propria non occidant: nam Hurtado de Mendoza vol. 2. disp. 169. sect. 14. §. 131. Henriquez lib. 1. cap. 13. numer. 3. Suarez in 2. 2. disp. 13. de Bello sect. 3. numer. 7. Bañes 2. 2. quæst. 40. art. 2. dub. 4. Squillante de oblig. Clericorum p. 6. dub. 8. num. 99. Tolofanus in *synagm. Iur. lib. 31. cap. 23. num. 4.* & Doctores communiter asserunt præbentes pecuniam, consilium, opem, &c. in bello iniusto, omnes effici irregulares. Si bellum verò sit iustum dicendum est: supradictos peccare quidem mortaliter contra honestatem status Clericalis, vt supra satis firmatum est; non autem incurtere irregularitatem. Nam iura noluerunt pugnautes in bello iusto esse irregulares, nisi propria manu occidant; vt patet in cap. peritio tua de homicidio, & docet Auila de censuris p. 7. punct. 14. §. 5. num. 2. & 3. Cornejo in 3. part. rr. 5. de Irregular. dub. 2. quæst. 2. numer. 2. & alij communiter.*

Sup. hoc in tom. 5. tr. 6. Ref. 93. §. vt. à lin. 6. & in Ref. 95. §. etiam vt. & in alio §. & vest. eorum annotationi, & hic inf. cursum in fine Ref. 61.

RESOL. LVIII.

An Clerici interesse possint alicui Exercitii excitando Milites generatim ad pugnam?
Et an Clericus sine irregularitatis periculo possit Milites in bello iusto hortari generatim ad percutiendum, & occidendum hostes, modo in particulari neminem occidi suadeat?
Et quid de illis Clericis, qui gubernant naues ad pugnam?
Et obseruatur Milites sine Clericos, sine laicos, qui sunt in parte postrema Exercitus, & qui mora-

lites ceteri non possunt propinquis Militum animos ad occidendum addere, non esse irregulares.

Et verum necessaria sit Clericis licentia Summi Pontificis ad existendum in Exercitu absque irregularitate, & quantum sit peccatum contra obedientiam?
Et an Clerici, qui non pugnant, sed spiritualiter adiuuandi causa bello interfunt, spolia hostium parinde ac Milites accipere possint & retinere, nisi de contraria Supremi Ducis voluntate consint? Ex part. 10. tr. 2. Ref. 7.

§. 2. **D**iximus supra, non posse Clericos in facie constitutos propria manu pugnare, vel exercitum ducere, aut pugnantibus, percutiendis, que præesse; vt inde colligeres, posse bello interesse, & subsidia spiritualia ministrare, milites consolentur, & ad pugnam excitant; modo non excitent speciatim, & expressè ad occisionem, & mutilationem inimicorum; quia hæc officia aliena non sunt de Clerici statu, & ita tradunt Cotarru. Coninch. Bonac. Valenz. Suar. & alij supra, & constat ex cap. omni inuoc. cap. hortatu cap. prætere & alij 23. quæst. 8. neque obstat textus; in cap. quòd in dubijs, de penis; vbi Innocentius III. eodem modo, deponi mandat eos sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, & personaliter exercere conficium, pignus eos, qui alios incitant ad pugnam; Non, inquam, obitas, quia vt benè dicit Glossa, loquitur text. de bello iniusto, non autem iusto argum. cap. sicut dignum, 8. Qu. verò de homicidio; & leg. item Mela, §. item casus, ff. ad leg. Aquil. vt autem Clerici hoc officium execcent, non indigent speciali licentia Summi Pontificis, quia nullo iure cauetur, hanc illis esse necessitatem. Nam text. in cap. reprehensibile, & c. quo an. 2. 3. quæst. 8. qui ad hoc probandum adducuntur, non conuincunt. Quia in cap. reprehensibile reprehenduntur Episcopi, non quia ad bellum ob consolandos milites, eoque ad pugnam hortandos sine licentia profecti fuerant; sed quia ibi sicut reliqui milites pugnauerant; & quia hac occasione impediti non venerant ad Concilium, quod Summus Pontifex Romæ congregauerat. Textus verò in cap. quo an. non de professione ad bellum, sed ad Imperatoris Abalam loquitur; & grauius reprehenditur Pontifex Episcopus, qui eius mandatum contemnit ob Imperatoris iussa exequenda; præcipi è cum Canonice euidenter præcipiant, nullum omninò Episcoporum, qui leuitica portione sunt contenti, nisi Summo Pontifice viso, atque consulto, ad comitatum hoc est ad Imperialem Aulam debere contulerit. Et hæc omnia docet etiam Castus Palao in 1. tract. 6. disp. 5. punct. 7. numero 5. & 6. Coninch de alijs. hum. disp. 31. numero 86. Valenzia tom. 3. disp. 3. quæst. 16. puncto 4. Laymann lib. 2. tract. 3. cap. 12. numer. 19. Becanus cap. 13. quæst. 25. numer. 5. & alij penes ipsos, qui eam asserunt non esse dicendum à tali clerico, occidenda. Verum probabiliter docent Henriquez lib. 1. cap. 12. numer. 4. L. R. & Auila de cens. p. 9. punct. 6. sect. 3. dub. 2. concl. 2. & videtur meum Nauarri loco citato si attentè legatur, iuncto consilio 4. & 6. de Homicidio, posse clericum, sine irregularitatis periculo, milites in bello iusto hortari generatim ad percutiendum, & occidendum hostes, modo in particulari neminem occidi suadeat; cum talis concursus ad homicidium directus, & valde propinquus sit. Et ita hæc sententiam docet part. 10. tr. 2. Ref. 7. Dicatillus de iust. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 26. §. 11. n. 484. Vide etiam Duallium in 2. 2. D. Thomæ tract. de Bello art. p. qui etiam obseruat, milites, siue Clericos, siue